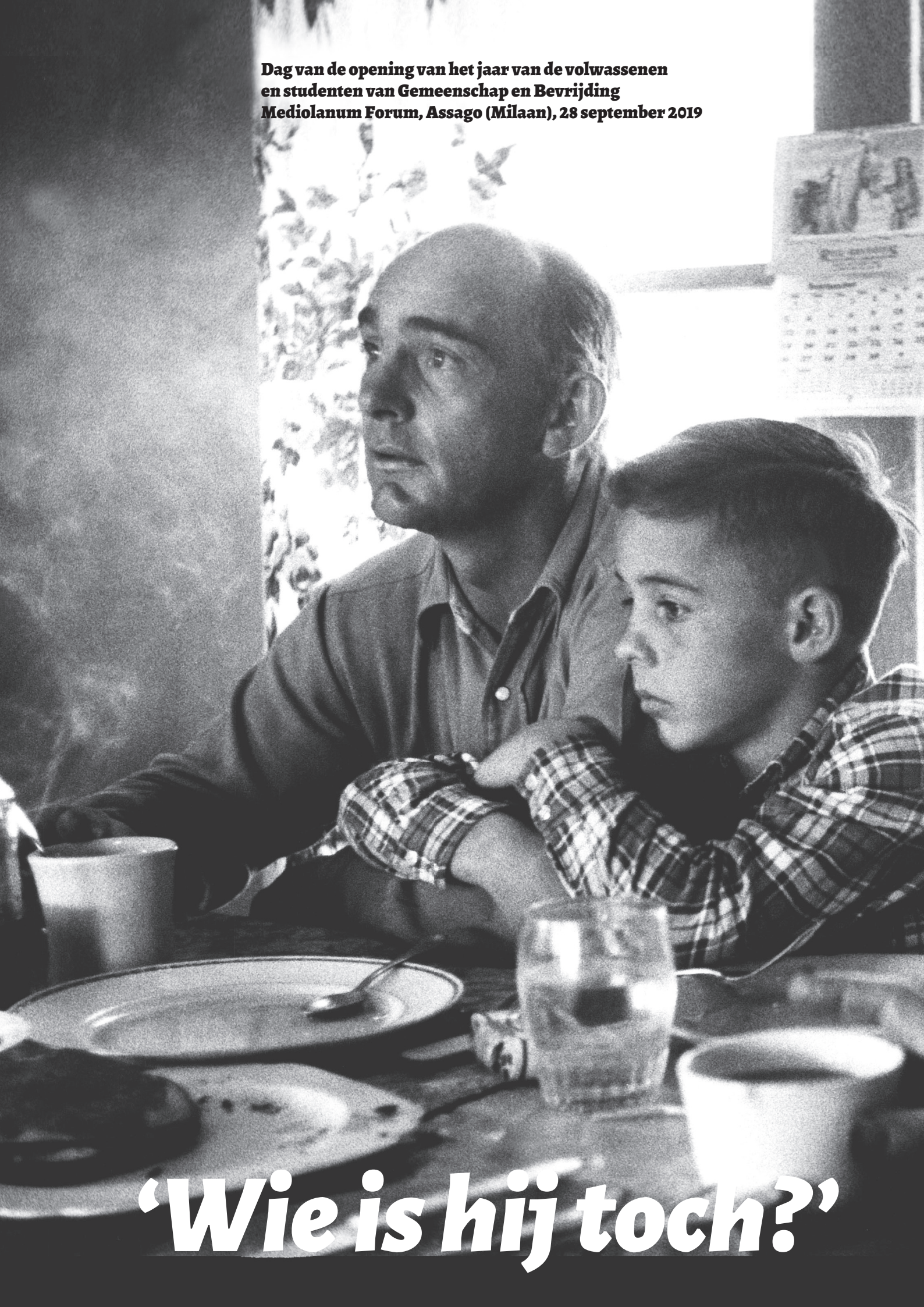

Dag van de opening van het jaar van de volwassenen
en studenten van Gemeenschap en Bevrijding
Mediolanum Forum, Assago (Milaan), 28 september 2019

‘Wie is hij toch?’

‘Wie is hij toch?’

Dag van de opening van het jaar van de volwassenen en studenten van Gemeenschap en Bevrijding

Mediolanum Forum, Assago (Milaan), 28 september 2019

Julián Carrón

Vragen we de Geest ons die armoede van hart te geven die ons bereid maakt ons door Christus te laten vastgrijpen.

Kom Schepper Geest

In een recent interview antwoordde filosoof en psychoanalist Umberto Galimberti op de vraag ‘Wat is de meest voorkomende angst?’: ‘De angst die voortkomt uit het nihilisme. Het gaat niet goed met de jongeren, maar ze weten zelf niet waarom. Ze hebben geen doel. Voor hen is de toekomst geen belofte, maar een bedreiging’. En meteen daarna zegt hij: ‘In 1979, toen ik begon als psychoanalist, waren de problemen emotioneel, sentimenteel en seksueel van aard. Nu gaan ze over betekenisleegte’ (U. Galimberti, ‘A 18 anni via da casa: ci vuole un servizio civile di 12 mesi [Met 18 jaar het huis uit: voor een civiele dienstplicht van 12 maanden]’, interview door S. Lorenzetto, in: *Corriere della Sera*, 15 september 2019).

Mij dunkt dat deze beweringen goed laten zien wat de uitdaging is waarmee het leven van eenieder geconfronteerd wordt. We zien het elke dag, op persoonlijk en op sociaal niveau, zoals we deze dagen ook kunnen zien in de kwestie van het voltooid leven. Er staat zoveel op het spel dat we niet kunnen proberen het te bagatelliseren. Elke poging daartoe bevestigt alleen maar hoeveel er op het spel staat. Op deze uitdaging kunnen we niet antwoorden met ‘alomvattende theorieën’, moralisme of sentimentalisme, die geen lang leven beschoren zijn. Hier wordt een radicaal beroep gedaan op ieders levenservaring. Professor Galimberti is er zich zelf bewust van, want op de vraag ‘Wat is de zin van het bestaan?’, antwoordt hij: ‘Die moet ik zoeken in de ethiek van de limiet, in wat de Grieken de juiste maat noemden’. Elk kan verifiëren of dit antwoord de ‘betekenisleegte’ kan vullen en het door Galimberti zelf beschuldigde nihilisme kan tegengaan.

Ik weet bijvoorbeeld niet of een schrijver als Houellebecq zich met dit antwoord tevreden zou stellen. In een open brief aan Bernard-Henri Lévy schrijft hij: ‘Ik vindt het pijnlijk te moeten toegeven dat ik steeds vaker het verlangen voel om bemind te worden. Een minimum aan reflectie overtuigt me natuurlijk telkens weer van de absurditeit van zo’n droom: het leven is beperkt en vergeving is onmogelijk. Maar mijn reflectie kon er niets aan doen: mijn verlangen zette door en ik moet toegeven dat het nog altijd doorzet’. (F. Sinisi, ‘Michel Houellebecq. ‘La vita è rara [Het leven is

zeldzaam]”, in: *Tracce*, nr. 6/2019, p. 65). Net als Galimberti neemt ook Houellebecq de beperktheid van het leven waar, maar dit neemt zijn verlangen om bemind te worden niet weg – ook al lijkt het voor zijn reflectie absurd.

‘Wat is het belangrijk ons aangesproken te voelen door de vragen van de mannen en vrouwen van vandaag!’, zei paus Franciscus onlangs tot de deelnemers aan de door de Pauselijke Raad voor de bevordering van de Nieuwe Evangelisatie georganiseerde ontmoeting (21 september 2019). Niet alleen hebben wij die vragen dikwijls zelf ook, maar ze sporen ons ook aan ons rekenschap te geven van de culturele context waarbinnen we leven. Om te antwoorden op deze provocatie heeft don Giussani ons een weg voorgehouden: de ervaring.

1. Ervaring, het scharnierbegrip van alles

‘De weg naar het ware is een ervaring’ was het thema waarmee we de zomer zijn ingegaan. En nu kunnen we, na wat we beleefd hebben, antwoorden op de vraag: ‘Is het echt waar dat de weg naar het ware een ervaring is? Welke feiten die ieder van ons tijdens deze maanden overkomen zijn, tonen ons dat aan? Als we de dingen waarover we praten niet in onze ervaring zien gebeuren, zal niets ons kunnen overtuigen van de waarheid ervan – onszelf evenmin als anderen. Precies daarom legt don Giussani zo radicaal de nadruk op de ervaring: voor hem ‘wordt de werkelijkheid evident in de ervaring’, zoals hij in 1996 tot de studenten zei (*In cammino [Onderweg]. 1992-1998*, Bur: Milaan 2014, p. 311). Daarom – zo onderstreept hij – is ‘de ervaring [...] het scharnierbegrip van alles’ (*L'autocoscienza del cosmo [Het zelf-bewustzijn van de kosmos]*, Bur: Milaan 2000, p. 274).

Als wij dus het charisma niet ergens onderweg willen kwijtraken, is het nodig dat we beseffen of we werkelijk een ervaring hebben. ‘Wie niet uitgaat van zijn ervaring’, herhaalt don Giussani, ‘bedriegt zichzelf en de anderen, wil zichzelf en de anderen bedriegen’. En hij vervolgt: ‘De mens kan alleen maar uitgaan van zijn ervaring’, want dat ‘is de plaats waar de werkelijkheid naar boven komt [...] in [een] bepaald gezicht, volgens een bepaald aspect, volgens een bepaalde verbuiging’ (*ibid.*). Het is treffend om te zien hoe een fervent nihilist als Houellebecq hiervan getuigt, met heel het drama dat het impliceert: zijn reflectie zei hem dat zijn verlangen om bemind te worden, absurd was, maar zijn reflectie kon niets uitrichten tegen het oordeel dat ontegenzeggelijk in hem opkwam: ‘Het verlangen zette door en ik moet toegeven dat het nog altijd doorzet’. In dit oordeel bestaat de ervaring. Niets slaagt erin dat verlangen te kalmeren en niets slaagt erin het te vervullen.

Dit laat ons nogmaals zien hoe cruciaal de methodologische aanwijzing is die don Giussani ons vanaf het eerste hoofdstuk van *Het religieuze zintuig* gegeven heeft: uitgaan van de ervaring is het enige vertrekpunt dat ons toestaat onszelf en de werkelijkheid te kennen, te begrijpen hoe de dingen in elkaar zitten, en dat ons bevrijdt van onze slavernij van de beelden, de schema's, de reducties waaraan we dikwijls ten onder gaan, beïnvloed van buitenaf, door de mentaliteit van iedereen of door onze zucht naar onmiddellijk gemak.

Maar wat is ervaring? ‘Zeker: de ervaring valt samen met het feit dat men iets ‘beleeft’, maar ze valt vooral samen met het oordeel dat men uitbrengt over wat men beleeft. ‘De persoon is allereerst bewustzijn. [...] Ervaring impliceert dus

intelligentie van de betekenis van de dingen” (L. Giussani, *Het religieuze zintuig*, Betsaida: ‘s-Hertogenbosch 2017, p. 23). We kunnen dus zeggen dat de weg naar het ware alleen dan een ervaring is als we bewust de vergelijking maken tussen wat we beleven en de behoeften waaruit we bestaan. Het volstaat niet als een *mantra* de formule te herhalen als we vervolgens uiteindelijk onze ervaring voortdurend reduceren tot wat we voelen, tot iets sentimenteels, tot het meest vluchtige aspect ervan. Hieraan bezwijkt dikwijls zelfs de christelijke ervaring, de christelijke gebeurtenis. Daarom hecht don Giussani eraan ons goed te laten vatten wat hij bedoelt met het woord ‘ervaring’.

‘De ervaring is een fundamentele methode waarmee de natuur de ontwikkeling van het bewustzijn en de groei van de persoon begunstigt. Daarom is er geen ervaring als de mens niet merkt erin te ‘groeien’ [het is niet mechanisch, dat we ons rekenschap geven van wat ons overkomt]. Maar om echt te groeien moet de mens geprovoceerd of geholpen worden door iets anders dan hemzelf, iets *objectiefs*, iets wat hij ‘ontmoet’” (L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza [De weg naar het ware is een ervaring]*, Rizzoli: Milaan 2006, p. 155).

Deze methode, die geldt op elk kengebied, geldt ook voor de kennis van het Mysterie: ‘Het was door middel van een echte, objectieve ervaring dat de mensen Gods aanwezigheid in de wereld opmerkten’. Giussani vervolgt: ‘Sint Jan schrijft dat met aandrang aan de eerste christenen: ‘Ja, het leven is verschenen en wij hebben het gezien, wij getuigen ervan en wij maken het u bekend: dat eeuwige leven dat bij de Vader was en zich aan ons heeft laten zien’. Door middel van een echte, objectieve [hij zegt het nogmaals] ervaring is Christus’ aanwezigheid in zijn Kerk in de geschiedenis van de bewuste mens onmiskenbaar geworden. Ook de ontmoeting met de christelijke gemeenschap of de verificatie van zijn boodschap [...] is echte, objectieve [nog een keer! Don Giussani benadrukt het] ervaring’ (*ibid.*, p. 156). Liefst driemaal herhaalt Giussani dat waar we het over hebben het voorwerp is van een ‘echte, objectieve ervaring’. ‘Echt’, dat wil zeggen effectief, zonder enige andere ervaring iets te hoeven benijden. En ‘objectief’, omdat het gaat om het aanlopen tegen iets buiten mij, wat ik niet produceer.

Toen ik zo’n drie weken geleden in Salvador de Bahia was, vertelde een vriend me: ‘Sinds ik klein was, leefde ik een protestantse omgeving. Toen ik wat groter was, ben ik gedoopt, tot ik niet langer wilde leven zoals zij; ik ben toen weggegaan en heb een jaar lang de godsdienst ter discussie gesteld en er zelfs mee gespot. Ik ging op zoek naar plekken waar rede en wetenschap gepreekt werden, tegen de godsdienst. Maar in dat alles bevredigde het leven dat ik leidde me niet. Ik wilde iets anders, maar ik wist niet wat het was. Ik begon toen onderzoek te doen naar andere religies, maar de katholieke Kerk liet ik altijd links liggen, omdat ik die zag als verkeerd. Tot een vriend uit mijn kindertijd besloot me uit te nodigen voor een gekostumeerd feest van de jongerengroep in mijn wijk. Ik ging erheen omdat het niet iets godsdienstigs was. Maar toen ik naar huis ging, ben ik begonnen me af te vragen waarom ik van alles gelezen had maar de katholieke Kerk steeds had overgeslagen. Ik ben mijn vragen serieus gaan nemen. Niet alleen ben ik wat gaan lezen over de katholieke Kerk, maar ook ben ik echt een antwoord gaan zoeken dat overeenstemde met mijn rede en met mijn hart. En tijdens mijn onderzoek begon ik te voelen dat wat ik las over de katholieke Kerk, met mij over-

eenstemde. Het had voor mij een zin. Zo besloot ik me te bekeren, ben ik gedoopt in de katholieke Kerk, heb ik mijn eerste communie gedaan, ben ik gevormd. Ik was gelukkig, maar ik wilde iets meer vinden. Ik wilde ik plek waar ik zijn kon. Ik heb veel omgevingen gezien die me erg angstig maakten, omdat ze me het beeld gaven van een heel gesloten Kerk, voortdurend op haar hoede voor het risico van een tegenpaus en dergelijke zaken. En ik vroeg me af: als de zaken zo staan, wat heeft het dan voor zin om katholiek te zijn? Daarom heb ik mijn onderzoek voortgezet, tot ik een interview vond waarin Carrón zei: ‘Als we denken dat Franciscus niet de kuur is, begrijpen we de kwaal niet’ (“If you don’t think Francis is the cure, you don’t grasp the disease,’ CL head says’, interview met J. Carrón, door John L. Allen en Ines San Martin, op: *Cruxnow.com*, 21 juni 2017). Ik vond het interessant omdat het een andere blik was, en ook al zeiden ze ook op de andere plekken uiteindelijk wel altijd: ‘We stellen ons vertrouwen op Onze Heer Jezus Christus’, in de manier waarop Carrón die woorden zei, waren het niet slechts woorden op papier, maar levende hoop. Ik herinner me een stuk uit het interview dat mijn aandacht trok. Hij sprak over enkele ongehuwde paren die begonnen waren om te gaan met een stel gezinnen van CL, en al hadden die gezinnen niets gezegd over hun situatie tegenover de Kerk, toch hadden die koppels besloten om te trouwen, enkel dankzij het feit dat zij die gezinnen gezien en ontmoet hadden. Toen zei ik: dit vind ik interessant, hiernaar was ik op zoek! En zo ben ik begonnen hem te volgen. Ik wilde weten wie Carrón was en wie die mensen waren. Ik ben gaan volgen, ik heb de mensen van CL ontmoet hier in Salvador. Ik ben gebleven omdat ik iets anders ontmoet heb, iets wat met mij overeenstemde. Misschien zou ik niet in de Kerk gebleven zijn als het niet vanwege deze plek was, want ik ben begonnen op een nieuwe manier naar de werkelijkheid te kijken en een nieuwe blik op mezelf te hebben, een grotere liefde’. Het verbaast me dat het iemand die zo gepassioneerd op zoek was naar een antwoord op de behoeften van zijn hart, juist vanwege een trouw aan zijn ervaring, niet kon stoppen vóór hij een werkelijkheid gevonden had – een historische, objectieve werkelijkheid, een concreet gezicht van de Kerk – die in staat was hem aan te trekken en te antwoorden op de verwachting waaruit hij bestond.

Als we voor ogen houden wat we tot nu toe gezegd hebben, kunnen we begrijpen waarom don Giussani op zeker moment toegaf: ‘Het belangrijkste wat ik in mijn leven gezegd heb, is dat God, het Mysterie, zich onthult, zich aan de mensen meegedeeld heeft op een zodanige wijze dat hij voorwerp geworden is van hun ervaring. Het Mysterie wordt ook voorwerp van onze ervaring; het wordt voorwerp van onze ervaring door zich te identificeren met een teken dat gemaakt is van tijd en van ruimte’ (*L’autocoscienza del cosmo*, op. cit., p. 164-165).

Dit is cruciaal. ‘Om zich te laten herkennen is God het leven van de mens binnengegaan als mens, volgens een menselijke vorm, zodat het denken, het voorstellingsvermogen en de affectiviteit van de mens als het ware door Hem ‘geblokkeerd’, gemagnetiseerd zijn’ (L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Sporen trekken in de geschiedenis van de wereld*, Betsaida: ’s-Hertogenbosch 2019, p. 36). Dit is dus de test die Gods aanwezigheid in de geschiedenis, dat wil zeggen Christus die in ons leven aan het werk is, documenteert: dat wij door Hem ‘geblokkeerd’, gemagnetiseerd worden.

Het Evangelie documenteert dit op spectaculaire wijze.

‘Een van de Farizeeën vroeg Hem eens bij zich te eten. Hij trad het huis van de Farizeeër binnen en ging aanliggen. Een vrouw nu die in de stad als een zondares bekend stond, was te weten gekomen, dat Jezus in het huis van de Farizeeër te gast was. Zij nam een albasten vaasje met balsem mee en ging schreiend achter Hem, bij zijn voeten, staan. Haar tranen maakten zijn voeten nat, die ze met haar hoofdhaar afdroogde. Zij kuste ze keer op keer en zalfde ze met de balsem. Toen de Farizeeër die Hem uitgenodigd had dit zag, zei hij bij zichzelf: ‘Als dit een profeet was zou Hij weten wie en wat voor een vrouw het is die Hem aanraakt; het is immers een zondares’. Jezus gaf hem ten antwoord: ‘Simon, Ik heb u iets te zeggen’, waarop deze zei: ‘Zeg het, Meester’. ‘Een geldschieter had twee schuldenaars, de een was hem vijfhonderd, de ander vijftig denariën schuldig. Omdat zij die niet konden teruggeven, schold hij ze aan allebei kwijt. Wie van hen zal nu het meest van hem houden?’ ‘Ik veronderstel’, antwoordde Simon, ‘diegene aan wie hij het meeste heeft kwijtgescholden’. Jezus zei tot hem: ‘Uw oordeel is juist’. Daarop keerde Hij zich tot de vrouw en zei tot Simon: ‘Ge ziet die vrouw daar? Ik kwam uw huis binnen; gij hebt niet eens water over mijn voeten gegoten, maar mijn voeten zijn nat geworden door haar tranen en zij heeft ze met haar haren afgedroogd. Gij hebt Mij niet eens een kus gegeven, maar zij hield, sinds Ik binnenkwam, niet op mijn voeten te kussen. Gij hebt mijn hoofd niet met olie gezalfd, maar zij heeft mijn voeten gezalfd met balsem. Daarom zeg Ik u: haar zonden zijn haar vergeven, al waren ze vele, want zij heeft veel liefde betoond. Aan wie weinig wordt vergeven, hij betoont weinig liefde’. Daarop sprak Hij tot haar: ‘Uw zonden zijn vergeven’. De medeaanliggenden vroegen zich af: ‘Wie is deze man, die zelfs zonden vergeeft?’ Jezus zei tot de vrouw: ‘Uw geloof heeft u gered: ga in vrede’ (Luc 7,36-50). Hier zien we een vrouw die helemaal door Christus gemagnetiseerd is.

Dit is de ernstige kwestie, voor ons en voor de wereld. Want als wij niet door Hem gemagnetiseerd worden, zijn we ongeleide projectielen, ten prooi aan onze gedachten, ten prooi aan onze reacties, ten prooi aan onze manier van denken, aan onze manier om de dingen het hoofd te bieden. Kortom, ten prooi aan het niets. Het verschil springt in het oog wanneer we aanlopen tegen iemand die tot in zijn beenmerg gegrepen is. Dat is het geloof. Inderdaad zegt Jezus haar: ‘Je geloof heeft je gered’.

2. ‘Zal de Mensenzoon als Hij terugkomt nog geloof op aarde vinden?’

Maar – tweede passage – als deze gebeurtenis eenmaal gebeurd is: dat God, om zich te laten herkennen, als mens de geschiedenis is binnengegaan; dan is de enige kwestie de kwestie die don Giussani poneerde tijdens de vorige Dag van de opening van het jaar, toen Hij Jezus’ vraag tot de zijne maakte: ‘Zal de Mensenzoon als Hij terugkomt nog geloof op aarde vinden?’ (Luc 18,8). Ons probleem is dus niet of Hij ons zal aantreffen terwijl we over Hem spreken, onze ontmoetingen of bepaalde gestes houden, maar of er nog iemand van ons zal zijn die door Hem gemagnetiseerd is, die zich tot in zijn beenmerg door Hem heeft laten vastgrijpen om niet in het niets te eindigen. Opdat dit kan gebeuren is het nodig dat die Aanwezigheid die de geschiedenis is binnengegaan, aanwezig blijft, zoals we zeiden in de tweede les van de Geestelijke oefeningen van de Fraterniteit. Want met al ons pogen kunnen wij Hem niet aanwezig maken.

Hij is het geweest die ons zijn voortduren in de geschiedenis verzekerd heeft: 'Ik ben met u alle dagen tot aan de vol-einding van de wereld' (Mt 28,20). Dan is ons echte probleem of wij open staan om Hem te onderscheppen in het nu, zoals onze vriend uit Salvador de Bahia deed, zonder ons te laten ontglippen wat er aan het gebeuren is: Hem, Hij die aan het gebeuren is. Het is niet vanzelfsprekend dat wij Zijn aanwezigheid onderscheppen in wat er gebeurt en wat we elkaar vertellen.

Zoals don Giussani tijdens de vorige Dag van de opening van het jaar zei, waar het om draait is niet dat we bij een club zijn: we kunnen bij de club zijn en Hem niet onderscheppen. Wat het probleem van het nihilisme, van het ontbreken van zin, oplost, is geen club. Dat is alleen het geloof. Daarom zei don Giussani ons: 'Wat wij zoeken is het geloof, dat waarin wij willen doordringen [...], wat we willen leven is het geloof' ('Wat leeft is iets aanwezig!' (29 september 2018), op: <https://nl.clonline.org>, p. 3), want al het overige is niet in staat ons te magnetiseren, ons uit ons nihilisme te trekken.

Maar hoe kan dat vandaag gebeuren? Precies zoals in het begin: door aan te lopen tegen een aanwezigheid vol betekenis, die van onze kant een armoede, een beschikbaarheid vergt om ons te laten verbazen. En juist Hij is het die, wanneer Hij opnieuw gebeurt, ons arm maakt, in ons die beschikbaarheid uitlokt om ons te laten verbazen en grijpen. Want 'zonder verwondering blijven we doof voor het verhevene' (zoals Heschel zegt, geciteerd in het 10^e hoofdstuk van *Het religieuze zintuig*, in de zin die gekozen is als titel voor de Meeting van 2020), dat wil zeggen blijven we doof voor wat er gebeurt.

Daarom nodigt don Giussani ons uit ons te vereenzelvigen met de oorsprong. 'Hoe zijn zij begonnen te geloven?' Hij stelt deze vraag opnieuw en nadrukkelijk, opdat wij ons zouden vereenzelvigen met het begin, dat de canon, het paradigma is van wat er gebeurd is, zoals het gedocumenteerd staat in de Heilige Schrift: het is de methode voor elk moment van de weg. Kijk hoe Giussani antwoordt: 'Ze geloofden niet omdat Christus die dingen zei terwijl hij sprak, ze geloofden niet omdat Christus die wonderen deed, ze geloofden niet omdat Christus de profeten citeerde, ze geloofden niet omdat Christus de doden opwekte. Hoeveel mensen waren het niet, de overgrote meerderheid, die hem die woorden hoorden zeggen, hem die wonderen zagen doen, en voor wie de gebeurtenis toch niet gebeurde. De gebeurtenis was iets waarvan het wonder of de woorden uitdrukking waren, segmenten, factoren, maar het was iets anders, iets groters, iets zó anders dat het de woorden en het wonder hun betekenis gaf' (L. Giussani, *Wat leeft is iets aanwezig!*, op. cit., p. 6).

Maar waarom geloofden ze dan? 'Ze geloofden om wat Christus leek te zijn. [...] Ze geloofden vanwege een aanwezigheid. Geen gladde of doffe aanwezigheid, geen aanwezigheid zonder gezicht: een aanwezigheid met een heel precies gezicht, een aanwezigheid vol woord, dat wil zeggen vol voorstel'. Welnu, zoals we dikwijls zien, is 'niet elke aanwezigheid met een voorstel [...] vol betekenis' (*ibid.*). We horen veel voorstellen, maar welke daarvan zijn in staat ons te magnetiseren?

Wanneer wordt het duidelijk dat we een aanwezigheid vol betekenis hebben geïdentificeerd? Wanneer we merken dat we inderdaad gemagnetiseerd, gegrepen zijn: zoals de zondares, zoals in het begin. En dit gebeurt enkel tegenover

‘een radicale nieuwheid’ die Giussani opnieuw uitdrukt ‘met de termen ‘onvoorzien’ en ‘onvoorzienbaar’: ‘iets wat er niet was en er nu is, daar is; [...] er niet kon zijn en daar is’. Een voorstel is vol betekenis wanneer het ‘de persoon betreft die van die betekenis de drager is’, wanneer het samenvalt met de aanwezigheid van een persoon die volledig betrokken is in de betekenis waarvan ze de drager is. Het gaat om een aanwezigheid die ‘onherleidbaar is tot het verleden’ (*ibid.*, p. 6-7), het is een aanwezigheid waarin zich iets méérs uitdrukt, iets onvoorziens, onvoorzienbaars, wat er niet was en er is. Als dit niet nu gebeurt en als het ons niet nu verbaast, betekent dat dat het christendom voor ons verleden tijd geworden is. Terwijl ‘wat leeft [...] iets aanwezig [is]!’, daar is, er niet kon zijn en daar is. En het teken is dat, als we aanlopen tegen een bepaalde aanwezigheid – een niet door mij geproduceerde, reële, objectieve aanwezigheid, buiten mezelf –, in mij, in ons, de vraag opkomt: ‘Wie is hij toch?’ (Mt 8,27).

Die vraag beschrijft dus iets wat ook vandaag nog blijft gebeuren, ook door middel van ons. Ik denk aan de mensen die aanlopen tegen onze aanwezigheid, terwijl we samen zijn of terwijl we alleen zijn, in de meest verschillende omstandigheden – ik doel op de vele verhalen over ontmoetingen, gebeurd tijdens de vakanties van de gemeenschappen of op het werk of op de universiteit – en die zich, vanwege het àndere leven dat ze zien, vanwege de menselijke nieuwheid die de genade die ons gegeven wordt voortbrengt in wie haar aanvaardt, afvragen: ‘Maar wie ben jij, wie zijn jullie? Hoe komt het dat jullie zo zijn?’ Tweeduizend jaar na dato weerklinkt in de wereld dezelfde vraag.

Maar hoe kan deze vraag opkomen? Deze vraag is het bijverschijnsel van iets anders, zij wijst op iets anders, wat wij niet zijn. Hier ligt net het probleem: te vatten wat het betekent dat iemand zich deze vraag stelt. Soms staan we daar dan, een beetje verwonderd, een beetje verdwaasd, zonder ons af te vragen: ‘Wat hebben die mensen moeten kunnen zien dat ze zich die vraag zijn gaan stellen?’ Ze hebben een aanwezigheid aangetroffen die iets ‘méérs’ uitdrukte, ‘iets’ wat uitsteeg boven de natuurlijke kwaliteiten of de inzet of de goede wil van wie ze tegenover zich hadden, iets wat ze nooit eerder gezien hadden (‘Nooit zo’n menselijkheid gezien!’). Anders zou de vraag niet bij hen opgekomen zijn. Die vraag documenteert dus een grotere Aanwezigheid dan wijzelf, die in ons aan het werk is, in mensen zoals wij (‘Iets in iets anders’, zei don Giussani in de zin die we tijdens de Geestelijke oefeningen geciteerd hebben). De vraag ontspringt uit een verbazing tegenover het ‘antwoord in actie’ op de dorst van het hart dat de levende Christus is, ontspringt dus tegenover de uitzonderlijkheid van Christus die gebeurt, ook als zij nog niet als zodanig herkend is, voor wat zij is.

Als Christus niet – door middel van een menselijk teken – aanwezig zou zijn, zouden er noch verbazing noch vraag zijn: die verbazing die uitbarst als vraag, kan enkel opgewekt worden tegenover een levende aanwezigheid.

Maar ook wij moeten aanwezig zijn, arm, open en beschikbaar, als bedelaars die wachten op het gebeuren van een aanwezigheid op het niveau van hun menselijke verlangen. Want wij kunnen ons tegenover hetzelfde verschijnsel van menselijk ànderszijn bevinden en toch blind blijven: die uitzonderlijkheid gebeurt en wij zien haar niet, wij verbazen ons er niet over en er komt geen enkele vraag in ons op.

Dat is de reden waarom wij, al zijn we in deze aanwezigheid ondergedompeld, in plaats van te groeien in die verbazing die de vraag laat opkomen, dikwijls zeggen: ‘Pfff, dat weten we al’. Wanneer ik dat hoor zeggen, val ik haast van mijn stoel: er is zelfs geen greintje verbazing meer! Hoe zouden dan ooit de vragen kunnen opkomen? Daarom zal onze komst vandaag hier niet nutteloos geweest zijn, als we alleen maar deze vraag, ‘Wie is hij toch?’, mee naar huis nemen.

We kunnen het elke dag verifiëren: hoe vaak zijn we verbaasd en worden we gemagnetiseerd door een aanwezigheid en hoe dikwijls vertellen we elkaar ‘verhaaltjes’ door woorden te herhalen of feiten te beschrijven – hoe opzienbarend ook – zonder dat we ons verbazen over dat ‘meerdere’ dat er voor onze ogen gebeurt en zonder dat de vraag bij ons opkomt? Dit zal ons sceptisch maken, want het volstaat niet langer de juiste dingen te weten – de door Galimberti geïdentificeerde uitdaging staat dat ons niet toe – en zelfs niet om het juiste woord te zeggen. En ‘als Hij terugkomt’ zal Hij in ons niemand aantreffen die zich nog verbaast over Zijn aanwezigheid, die Hem herkent als werkelijk aanwezig in het vlees van een veranderd menszijn, ook al zouden we nog steeds bij de club zijn. Want wat op het spel staat, is niet de club, maar het geloof. En het geloof is alleen dit: het herkennen van Zijn aanwezige aanwezigheid, die nu blijft gebeuren, net als tweeduizend jaar geleden.

Christus zit niet opgesloten in een verleden, zijn gebeurtenis – die gebeurtenis die ieder van ons veroverd heeft, anders zouden we niet hier zijn – wordt niet bewaard in een museum (zoals paus Franciscus ons zei op het St.Pietersplein, weten jullie nog?), is geen herinnering aan een ver verleden: Hij is nu, en Hij is nu in het vlees! Een verleden volstaat niet om het geloof voor ieder van ons vandaag interessant te maken, evenmin als het volstond in het begin. Nodig was dat er iets gebeurde in het nu.

‘Zij kwamen in Kafarnaüm, en op de eerstvolgende sabbat ging Hij naar de synagoge waar Hij als leraar optrad [de mensen waren het destijds gewoon naar de synagoge te gaan om iemand te horen preken, maar die keer kregen ze voor het eerst een ‘weerslag’]. De mensen waren buiten zichzelf van verbazing over zijn leer, want [er waren er veel die onderricht gaven, velen die voorstellen deden door de Schrift te verklaren, maar] Hij onderrichtte hen niet zoals de schriftgeleerden, maar als iemand die gezag bezit. Er bevond zich in [de] synagoge juist een man die in de macht was van een onreine geest en luid begon te schreeuwen: ‘Jezus van Nazaret, wat hebt Gij met ons te maken? Ge zijt gekomen om ons in het verderf te storten [zelfs de boze geesten herkenden Hem]. Ik weet wie Gij zijt: de heilige Gods’. Jezus voegde hem dreigend toe: ‘Zwijg stil en ga uit hem weg’. De onreine geest schudde hem heen en weer, gaf nog een luide schreeuw en ging uit hem weg. Allen stonden [door Jezus’ woorden en gebaren] zó verbaasd, dat ze onder elkaar vroegen: ‘Wat betekent dat toch? Een nieuwe leer [onherleidbaar tot het verleden, tot wat we al weten] met gezag [waaruit een nieuw volk ontstond]! Hij geeft bevel aan de onreine geesten en ze gehoorzamen Hem’. Snel verspreidde zijn faam zich naar alle kanten over heel de streek van Galilea’ (Mc 1,21-28). De mensen hoorden dikwijls Schriftuitleg, maar zonder erover verbaasd te staan. Wat het

verschil maakte, was dat ze zich nu tegenover een autoriteit bevonden die, door de nieuwheid van wat Hij zei, de vraag deed opkomen: ‘Wie is hij toch?’

Hoe beslissend deze autoriteit is, daarvan getuigt ons don Giussani in persoon. Laten we naar hem luisteren!

Uit een gesprek van Luigi Giussani

met een groep *Memores Domini*

(Milaan, 29 september 1991)

Transcriptie van een tijdens de Dag van de opening van het jaar van 28 september 2019 ten gehore gebrachte en in het Historische Archief van de Kerkelijke Vereniging ‘Memores Domini’ bewaarde audio-opname. Vgl. ‘La gioia, la letizia e l’audacia. Nessuno genera, se non è generato [De blijdschap, de vreugde en de durf. Voortbrengen kan enkel wie zelf wordt voortgebracht]’, in: ‘Tracce-Litterae communionis’, nr. 6/1997.

Luigi Giussani

Wat is de belangrijkste factor in de werkelijkheid van een volk als volk, in de werkelijkheid van een gezelschap als gezelschap – waarover jullie vanochtend gemediteerd hebben –, in de werkelijkheid van een volk als volk, zoals het volk waartoe wij geroepen zijn, van een gezelschap, zoals het gezelschap waaraan wij deelnemen, als plaats van de profetie, als plaats van de schreeuw dat alles God is, de ware plaats van het religieuze zintuig?

De belangrijkste factor van het volk als volk, van het gezelschap als gezelschap, is wat wij ‘de autoriteit’ noemen.

Het is hard nodig dat wij ons gewone beeld van een autoriteit – als een ‘robotachtige’ gids – echt tot op de laatste steen afbreken: alsof het gaat om een individu, om individuen die vanuit een of andere hoge toren leiding geven, signalen lanceren, het verloop van de dingen leiden.

De autoriteit, de gids, is precies het tegenovergestelde van de macht, er komt zelfs geen greintje, geen kruimeltje macht aan te pas. Daarom is in het volk van God, op welk niveau dan ook, elke vorm van vrees tegenover het begrip autoriteit totaal afwezig, compleet afwezig: want tegenover macht staat vrees, en om je bevrijden van vrees moet je geen fluit geven om macht.

Wat is deze autoriteit? Ik geef een definitie. [De autoriteit] is de plaats – want ook jij bent een plaats, nietwaar? Een persoon is een plaats –, de plaats waar de strijd om de bevestiging, de strijd om de profetie en om de verificatie van de profetie, de plaats waar de strijd om en de verificatie van het antwoord dat ons voorstel, dat Christus’ voorstel is voor de waarneming van de dingen... de autoriteit is de plaats waar de strijd om de bevestiging en de verificatie van de waarheid van Christus’ voorstel – dat wil zeggen dat Christus’ voorstel beantwoordt aan de waarneming, aan de behoeften van het hart (aan het religieuze zintuig, [dat] bestaat uit de vereisten van het hart *dat het antwoord herkent dat het vóór zich heeft*) – duidelijker en eenvoudiger is – daarom boezemt zij geen vrees in –, meer vrede geeft. De autoriteit is de plaats waar de verificatie tussen de waarneming, tussen de behoeften van het hart en het antwoord dat gegeven

wordt door de boodschap van Christus, duidelijker en eenvoudiger is, en daarom meer vrede geeft.

In een citaat dat ik dezer dagen vaak herhaald heb, zegt Pasolini dat de mensen vandaag de dag niet opgevoed worden, dat de jongeren niet meer opgevoed worden: want als iemand opvoedt, dan doet hij dat met zijn wezen en niet met zijn woorden.

De autoriteit is de plaats waar de band tussen de behoeften van het hart en het door Christus gegeven antwoord duidelijker is, eenvoudiger, meer vrede brengt. [Dat] betekent dat de autoriteit een zijn is, geen bron van redeneringen. Ook iemands woorden maken deel uit van de consistentie van zijn wezen, maar alleen als reflectie. Kortom, de autoriteit is een persoon in wie je kunt zien dat wat Christus zegt, overeenstemt met het hart. Hierdoor wordt het volk geleid.

Dan – tweede idee – is het probleem niet dat je moet volgen... Het probleem is wel dat je moet volgen, maar het is niet het woord ‘volgen’ dat dat volledig en goed of het best aanduidt: het wordt beter aangeduid door het woord ‘kindschap’. Van een autoriteit ben je kind. Een kind stamt af van zijn vader, maakt zich de stam eigen, bestaat uit de stam die hij krijgt van zijn vader, bestaat uit zijn vader. Daarom wordt hij helemaal gegrepen. De autoriteit grijpt mij helemaal, het is geen woord dat mij angst inboezemt of dat mij doet vrezen of dat ik ‘volg’. Het grijpt me. Daarom is het woord ‘autoriteit’... zou het woord ‘autoriteit’ synoniem kunnen zijn van het woord ‘vaderschap’: generativiteit, voortplanting, communicatie van *genus*, communicatie van de levensstam. Mijn levensstam is mijn ik dat door deze relatie beïnvloed en veranderd wordt.

Het woord ‘autoriteit’, dat overeenkomt met het woord ‘vaderschap’, wordt gevolgd door het woord ‘vrijheid’, brengt vrijheid voort. Kind zijn betekent vrij zijn. Dat zegt het Evangelie inderdaad op verschillende plekken: ‘Zeg me eens – zegt Jezus tot Petrus –, moet de zoon van de koning aan de koning belasting betalen? Nee, alleen de dienaren moeten dat, want wat van de vader is, is ook van de zoon’.

Daarom is de autoriteit waar, of wordt zij echt als zodanig ervaren, wanneer zij mijn vrijheid laat uitbarsten, mijn persoonlijke bewustzijn en mijn persoonlijke verantwoordelijkheid, mijn bewustzijn en mijn persoonlijke verantwoordelijkheid laat uitbarsten.

Daarom zorgde – zoals iemand me terecht zei –, toen Jezus zich omkeerde en zei: ‘Wie zeggen jullie dat ik ben?’ en Petrus antwoordde: ‘U bent de Christus, de Zoon van de levende God’, Christus’ vraag ervoor dat Petrus de stap maakte van een logica van vriendschap – eerst was hij een vriend, een kennis – naar een verantwoordelijkheid van persoonlijk bewustzijn, naar een houding van persoonlijke verantwoordelijkheid. Het was met zijn verantwoordelijkheid dat hij zei: ‘U bent Christus, de Zoon van God’; de vriendschap die hij met Christus had, werd op dat moment plotseling verlicht door persoonlijk bewustzijn en verantwoordelijkheid, door bewustzijn en door een verantwoordelijkheid die dit bewustzijn uitdrukte.

Er bestaat geen relatie met een plaats van autoriteit, met iemand die autoriteit is, als je niet je vrijheid voelt uitbarsten in persoonlijk bewustzijn en in persoonlijke verantwoordelijkheid.

Punt drie: als zij dus bron is van zo’n vrijheid, wordt de autoriteit plaats van troost en laat zij heel het gezelschap,

heel het volk plaats van troost worden. In welke zin? Plaats van troost omdat, als ik iemand zie in wie Christus gewonnen heeft – overwint, wint, overtuigt en verandert, laat zien hoezeer Hij overeenstemt met de behoeften van het hart –, als iemand mij dit laat zien, mij dit bewijst, als ik bij het zien van iemand begrijp dat in hem dit gebeurt, dan begin ik te begrijpen dat dit ook in het gezelschap gebeurt; dan word ik – hoe ik ook ben, in welke gemoedstoestand ik me ook bevind, of ik nu weinig of veel stappen gezet heb – als het ware vervuld van troost: ‘Uw geboden zijn een bron van vreugde’, van troost, want Christus overwint.

De autoriteit is de plaats waar evident wordt dat Christus wint. Wat betekent het dat Christus wint? Dat Christus, zelfs tot in de schijn, tot aan de rand van de schijn, aantoon, bewijst dat Hij overeenstemt, dat Hij op overtuigende wijze, op profetische wijze overeenstemt met de behoeften van het hart. En zo zal het ook met mij gebeuren. Het lijkt onmogelijk. Ook voor hem daar die autoriteit is, was het onmogelijk, en is het nu mogelijk, is het reëel. Christus overwint.

De autoriteit is dus plaats van vaderschap, waar het nieuwe leven – het leven waarin Christus beantwoordt aan het hart, [aan datgene] waarvoor de mens gemaakt is, waarin Christus antwoordt op het hart – duidelijker is, duidelijker en helderder is. Dat is de echte autoriteit. Daarom kan ook het vrouwtje dat een cent in de offerbus van de tempel stopt, autoriteit zijn, zelfs meer dan het hoofd van de farizeeën.

Deze vaderlijke, voortbrengende autoriteit, bewijst zich in de ervaring van een grotere vrijheid, persoonlijk bewustzijn en persoonlijke verantwoordelijkheid, zodat, als iedereen zou weggaan, als iedereen ervandoor zou gaan, als iedereen verraad zou plegen – zoals een prachtige passage die ik tijdens de laatste Dag van de opening van het jaar, de eerste dag van het jaar, heb voorgelezen, zei, zegt –, ook als allen u zouden verraden, ik ‘Ja!’ tegen u zou zeggen. Bewustzijn en persoonlijke verantwoordelijkheid. En daarom is de autoriteit de plaats van troost, waar je ziet dat Christus wint. En zo vervult de autoriteit haar ware mandaat, omdat ze het volk verheft; doet begrijpen dat heel het volk en heel het gezelschap de plaats is waar Christus overwint.

Carrón

De autoriteit is de belangrijkste factor van de werkelijkheid van een volk, want zonder autoriteit wordt er geen volk voortgebracht. Daarom is ieder van ons ertoe geroepen haar te herkennen waar ze is, want – zoals we zojuist gehoord hebben – ‘ook het vrouwtje dat een cent in de offerbus van de tempel stopt, [kan] autoriteit zijn, zelfs meer dan het hoofd van de farizeeën’. Waarin bewijst zij zich? De autoriteit ‘is een persoon in wie je kunt zien dat wat Christus zegt, overeenstemt met het hart’ en daarom is zij een troost voor ieder van ons, op welk punt van de weg we ons ook bevinden.

Tijdens een scholabijeenkomst vertelde een vriendin: ‘Om persoonlijke redenen heb ik er vorig jaar voor gekozen de beweging te verlaten en me uit te schrijven uit de Fraterniteit. Je zult je afvragen: ‘En wat doe je hier dan?’ Afgelopen mei is er in mijn leven een feit gebeurd dat uiterst banaal kan lijken: op weg om iets te gaan drinken met collega’s, ben ik aangereden. Daar het om een harde aanrijding ging, moest ik naar het ziekenhuis, waar ik een prachtig ‘wachten’

beleefd heb, want daar is gebeurd wat mij nu vandaag hier gebracht heeft. Ik heb de punten die ik wilde onderstrepen overgeschreven uit het boekje van de Geestelijke oefeningen: ‘Maar waar komt dat alles vandaan? We moeten goed begrijpen waar dat vandaan komt, waarom zouden we hier anders terug hoeven te komen? Het komt van de levende Christus’. En dan dat stuk over de ‘plek’. Rond twee uur ’s nachts komt een dokter me onderzoeken. Ik was erg bang, bevreesd dat er iets ergs gebeurd zou kunnen zijn. Wat ik nooit meer zal vergeten is de blik van die dokter, die me aankeek met een zodanige menselijkheid dat ik me afvroeg: ‘Maar wie ben jij dat je zo naar me kijkt?’ En toen zag ik ineens een link: ‘Deze manier van herkennen dat het niet de persoon is, dat er vóór mij iets is wat me aan het wijzen is op iets anders, die ben ik nu aan het beleven’. Was ik in de *triage* terechtgekomen door een aanrijding, ik kwam eruit, ‘aangerezen’ door die blik. In de dagen erna had ik die blik en die vraag in mijn hoofd. Op zeker moment ben ik begonnen het secretariaat lastig te vallen om opnieuw contacten te krijgen, want dat type blik had ik al eens gezien en herkend, en de manier om die blik te herkennen had ik enkel in de opvoeding van de beweging geleerd. Wat mij overkomen is, is een objectief feit, iets reëls. Na die aanrijding zeiden mensen tegen me: ‘Je blik is anders geworden, je bent meer jezelf. Wat is er gebeurd?’ Ik kon het niet uitleggen en dus ben ik de beweging weer gaan opzoeken. Waarom? Omdat ik niet wilde verliezen wat ik ontmoet had! Ik wilde die herkenning vasthouden en de enige plek die me kon helpen was de schola, want hier ben ik opgevoed om Hem te herkennen, om Hem te beleven’.

Dit is iemand in wie Christus gewonnen heeft. ‘De autoriteit grijpt mij helemaal’, hebben we van don Giussani gehoord; ze is totaliserend: ik ben zó verbaasd dat Christus zo in iemand overwint – wie het ook weze –, dat ik niet anders kan dan verlangen alles te geven, ik kan het niet vermijden helemaal gegrepen te worden. De autoriteit grijpt mij helemaal. Zoals iemand van jullie me schrijft: ‘Mijn leven is een voortdurend opnieuw vertrekken vanuit de herkenning van deze Aanwezigheid, van een bepaalde Aanwezigheid. Enkel hieruit kan enthousiasme, blijdschap, vreugde in het leven geboren worden. Een Aanwezigheid die van mij weet te verkrijgen wat niemand anders klaarspeelt. Alleen Christus is in staat mij me aan Hem te laten hechten, mijn genegenheid te verkrijgen, een liefde die nergens mee te vergelijken valt’. Begrijpen jullie waarom dit het enige is wat het nihilisme kan overwinnen?

Maar dit ‘mij helemaal grijpen’ maakt mij, paradoxaal genoeg, niet méér slaaf, maar eindelijk vrij! De autoriteit is ‘bron van vrijheid’, ‘laat mijn vrijheid uitbarsten’. “Deze man spreekt nou eens met autoriteit’. Maar wie is de autoriteit? Dante heeft hierover een regel, in de derde zang van het *Paradijs*, die heerlijk volmaakt is: ‘Volsesi al segno di maggior disìo [[Mijn blik] keerde zich naar het teken [het gezicht van Beatrice] van groter verlangen]’ – keerde zich naar het teken, naar dat gezicht dat voller was van verlangen en dat dus meer verlangen in hem opwekte. De autoriteit is een nieuw gezicht, vol van ‘groter verlangen’, dat in ons een ‘groter verlangen’ opwekt’. Giussani vervolgt: ‘Alleen wanneer we de autoriteit ontmoeten, begint de authentieke blijheid door onze deur te sijpelen, de drempel van onze persoonlijkheid over te gaan: wanneer je naar dat nieuwe mensengezicht kijkt, neem je een *overeenstemming* waar met wat je hart verwacht, en daarom bemerk je een blijheid. Zonder autoriteit is er geen blijheid; je kunt misschien

‘tevreden’ zijn, of ‘lol’ hebben, maar niet de menselijke blijheid van de vrijheid, van denken en hart, van ogen en woord’ (*L’avvenimento cristiano [De christelijke gebeurtenis]*, Bur: Milaan 2003, p. 16-17).

Alleen als Christus zó’n greep op ons heeft, zullen wij kunnen riskeren zoals de zondares dat deed, die getuigde van haar vrijheid om zichzelf te zijn tegenover de blik van iedereen, zonder zich te laten bepalen door de kletspraat, de meningen, de reacties van de mensen om haar heen. Geen angst houdt haar tegen, geen enkel compromis met de mentaliteit van iedereen. Allen beschouwen haar als een zondares, dus wat heeft ze te verliezen? Juist daarom durft ze zich helemaal te laten grijpen door Christus, tot in haar beenberg. Niet opgesloten in haar kamer, maar tegenover iedereen. Ieders reactie uitlokkend. Inclusief die van Jezus. Maar Hij is niet in de war, Hij weet goed wie zij is. En uit de manier waarop Hij naar haar kijkt, op haar reageert, blijkt Zijn unieke anderszijn. Onthutsend.

Deze vrijheid is van beslissend belang om vandaag de dag te kunnen opvoeden, om te durven proberen lief te hebben zonder te bezitten, met die onthechtheid die het mogelijk maakt dat Zijn aanwezigheid zich meedeelt, zonder onze menselijkheid in de vriezer te zetten; om het christendom niet te hoeven reduceren tot ‘te zuivere, te bleke’ waarden – zoals De Lubac zei; om de belangstelling in het centrum van het ik te magnetiseren en op te wekken (*Il dramma dell’umanesimo ateo [Het drama van het atheïstische humanisme]*, Jaca Book: Milaan 1992, p. 59).

Daarvoor wil iemand kind worden, door deel te nemen aan de ‘levensstam’ die hem getroffen heeft, die waarin hij Christus ziet winnen. ‘Mijn levensstam is mijn ik dat door deze relatie beïnvloed en veranderd wordt’. Het kind is vrij om de diversiteit uit te stralen waarvan hij de drager is, die hij ontvangen heeft van een ander die hem voortdurend voortbrengt. Zoals sint Paulus zegt: ‘Wij verkondigen immers niet onszelf, maar Christus Jezus, de Heer’. Maar hoe verkondigt hij Hem? ‘Onszelf beschouwen wij slechts als uw dienaars om Jezus’ wil. Dezelfde God die gezegd heeft: ‘Licht moet schijnen in het duister’, is als een licht in onze harten opgegaan, om de kennis te doen stralen van zijn heerlijkheid, die ligt over het gelaat van Christus. Maar wij dragen deze schat in aarden potten; [zodat] duidelijk blijkt dat die overgrote kracht van God komt en niet van ons’ (2 Kor 4,5-7).

3. Voortbrengen kan enkel wie zelf nu wordt voortgebracht

De autoriteit is een aanwezig vaderschap, zoals we zojuist van don Giussani gehoord hebben.

Dit is van bijzonder beslissend belang voor ieder van ons: ‘Iemand kan geen vader, voortbrenger zijn als hij zelf niemand als vader heeft. Niet [let op] als hij zelf geen [vader] ‘gehad heeft’, maar als hij zelf [in het nu] niemand als vader heeft. Want als hij zelf niemand als vader heeft, betekent dat dat het niet om een gebeurtenis gaat, [...] het geen voortbrengen is. *Voortbrengen is een handeling in het nu*’ (L. Giussani, ‘La gioia, la letizia e l’audacia. Nessuno genera, se non è generato [De blijdschap, de vreugde en de durf. Voortbrengen kan enkel wie zelf wordt voortgebracht’, in: *Tracce-Litterae communionis*, nr. 6/1997, p. II, IV). En dit zie je van een afstand. Wie heeft er een vader? Wie nu wordt voortgebracht. Zoals wanneer we op bezoek gaan bij een gezin en daar zien wie er kind is, wie er op dat moment wordt voortgebracht, en wie niet: wie niet wordt voortgebracht, verdedigt zich, is

vol vrees voor de vader.

Welnu, 'de opstelling tegenover de ander is een permanente opstelling, maar de verwezenlijking van het vaderschap als inhoud van de permanente opstelling is iets aanwezig. Een vader hebben is een permanente opstelling, want het behoort tot je geschiedenis. Als ik in 1954 niet naar het Berchet-lyceum gegaan was maar naar een ander lyceum, zou de hele zaak anders gelopen zijn. De opstelling is permanent, maar het voortbrengen – juist het interessante van het vaderschap – is aanwezigheid, is iets aanwezig. Daarom kun je niet voortbrengen als je geen vader hebt, tenzij in de mate dat je een vader hebt, tenzij in de mate dat je wordt voortgebracht', want 'iemand die geen vader heeft, is 'affectief gehandicapt'. En wie affectief gehandicapt is, heeft wel een vader gehad, maar heeft hem niet in het nu. Vaderschap, persoonlijk vaderschap verwekt het ik; meer nog [...] het verwekt niet het ik, maar het handelen van het ik' (*ibid.*, p. IV).

Daarom concludeert don Giussani: 'Voortbrengen kan enkel wie zelf wordt voortgebracht. Niet: 'wie zelf is voortgebracht', maar: 'wie zelf wordt voortgebracht'. Deze opvatting van vaderschap is die welke de hele verlichtingscultuur het meest bestreden heeft' (*ibid.*), en dikwijls ook onder ons bestreden wordt, bevangen als we zijn door die mentaliteit.

Bijgevolg is er, om vandaag de dag te kunnen voortbrengen – ouders hun kinderen, leraren hun leerlingen –, om weer te kunnen aanvangen zoals in het begin, om op dit dramatische moment van de geschiedenis een bijdrage te kunnen leveren, méér nodig dan de herinnering aan een verleden; nodig is een vaderschap in het nu. Om nu te kunnen voortbrengen is er een aanwezige aanwezigheid nodig, onherleidbaar tot het verleden, die 'iets méérs' uitdrukt, iets onvoorziens, iets onvoorzienbaars, iets wat er niet was en er nu is.

Paus Franciscus zei dat onlangs tot de missionarissen van het Pauselijk Instituut voor de Buitenlandse Missies (PIME): 'Evangelisatie is getuigen van Jezus Christus die gestorven en verrezen is. Hij is het die aantrekt. Daarom groeit de Kerk door aantrekking en niet door proselitisme, zoals Benedictus XVI zei' (*Toespraak tot het Generaal kapittel van het PIME*, 20 mei 2019).

Maar waar gebeurt dit? Waar oefent Hij zijn aantrekkingskracht uit? Waar is hij aantrekkelijk? Hij trekt aan en is aantrekkelijk waar iemand zich tegenover een concrete aanwezigheid bevindt zoals die van jou, waardoor je je afvraagt: 'Waarom ben jij zo?' 'Wie is hij toch?' Als hij dat vraagt wanneer hij jou ziet, nu, in het heden.

Vanwege wat je bent, verkondig jij, met jouw leven, Jezus Christus, laat je Jezus zien. Zoals Pasolini (door Giussani aangehaald) het met seculiere termen zegt over opvoeding: 'Als iemand [...] je opgevoed heeft, heeft hij dat enkel met zijn wezen kunnen doen, niet met zijn woorden' (*Lettere luterane [Lutherse brieven]*, Einaudi: Turijn 1976, p. 44). Dit is de missie: dat Christus zich laat zien door middel van mijn persoon, mijn manier om in de werkelijkheid te staan, dat wil zeggen: dat ik ervan getuig hoe Hij voortbrengt, dat Hij mij zo gemaakt heeft, dat Hij mij zo laat zijn, dat Hij mij zo heeft voortgebracht, met deze manier van zien en van de dingen het hoofd bieden: een kind, van dezelfde stam als zijn vader.

Een student vertelde me dat er sinds enige tijd in het appartement waar hij woont een jongen is komen wonen die

al werkt. Deze gaat niet naar de kerk en vanwege zijn baan leidt hij een nogal ander leven dan de student; hij gaat laat naar bed en is bijna nooit bij het avondeten. Kortom, het leek hem dat die jongen alleen maar eventjes in dat appartement ‘geparkeerd’ was. Totdat er op een avond een vriend kwam eten die, verbaasd over wat hij zag, begon te zeggen: ‘Wat een mooi huis is dit!’ en dingen begon op te merken die de student, die er zelf woonde, niet gevat had. Op zeker moment komt de jonge werker uit zijn kamer – niemand wist dat hij thuis was – en gaat aan tafel zitten; de vriend begint met hem te praten. De student slaat er geen acht op, maar de volgende ochtend belt zijn vriend hem op en zegt: ‘Die jongen is ontzettend op zoek, je ziet echt dat hij in jullie wat gezien heeft’. En de student: ‘Mwa, volgens mij niet echt...’ Die zelfde ochtend besluit de student te gaan zwemmen in de rivier en hij vraagt zonder veel overtuiging aan de jonge werker: ‘Heb je zin om mee te gaan?’ Deze antwoordt: ‘Zeker, graag’. Eenmaal bij de rivier gekomen, begon de jonge werker te vertellen wat het voor hem betekend had in dat appartement terecht te zijn gekomen: ‘Ik merkte meteen dat er onder jullie iets anders was’. Niemand had hem verteld dat veel van de huisgenoten van de beweging waren. In de kamer van de student die er vóór hem gewoond had, had hij het boekje *La voce unica dell'ideale* [De unieke stem van het ideaal] (San Paolo: 2018) gevonden: ‘Ik heb het helemaal gelezen’, vervolgde hij, ‘en toen heb ik het aan mijn broer gegeven die dit jaar eindexamen doet, want dit is hard nodig’. Toen zei hij: ‘Ik zou jullie willen leren kennen’; en daarna: ‘Kun je me leren bidden?’ De student besloot met te zeggen: ‘De avond ervoor had ik met de gedachte gespeeld om de anderen in huis te vragen aan het eind van de avond een gebed te zeggen, maar toen dacht ik: hij is er ook, laat maar zitten, beter van niet, waarom zou hij willen bidden? Kijk, ik zag iets niet wat die vriend die op bezoek was wel meteen gezien had; gelukkig maar, want zijn openheid van blik heeft ook mij beïnvloed’.

Wat moet je arm zijn om je te laten voortbrengen door de laatst aangekomene! Want wat is het risico dat we vaak lopen, zoals we in dit geval gezien hebben? De vanzelfsprekendheid. Waaraan zie je dat? Aan het feit dat we ons niet meer verbazen. We zien verbazingwekkende dingen, we hebben ze voor onze ogen, voor onze neus, maar we merken ze niet op, we beseffen niet echt wat er aan het gebeuren is, terwijl het gebeurt. Het lukt ons niet te zien waar Christus aan het winnen is, juist voor onze ogen.

Ook nu gebeurt wat er in het begin gebeurde, zoals het Evangelie verhaalt: ‘Toen Hij in Kafarnaüm aangekomen was, kwam een honderdman naar Hem toe die zijn hulp inriep met de woorden: ‘Heer, mijn knecht ligt verlamd in mijn huis en lijdt vreselijk pijn’. Hij sprak tot hem: ‘Ik zal hem komen genezen’. Maar de honderdman antwoordde: ‘Heer, ik ben het niet waard dat Gij onder mijn dak komt; maar een enkel woord van U is voldoende om mijn knecht te doen genezen. Want al ben ik zelf een ondergeschikte, ik heb weer manschappen onder mij; en tot de een zeg ik: ga, en hij gaat; en tot een ander: kom, en hij komt; en aan mijn knecht: doe dit, en hij doet het’. Toen Jezus dit hoorde, stond Hij verwonderd en zei tot hen die Hem volgden: ‘Voorwaar Ik zeg u: Bij niemand in Israël heb Ik een zo groot geloof gevonden. Ik zeg u, dat velen uit het oosten en het westen [de laatsten, de heidenen] zullen komen en met Abraham en Isaak en Jakob zullen aanzitten in het Rijk der hemelen; maar de kinderen van het Rijk [dus degenen

die het eerst geroepen waren] zullen buitengeworpen worden” (Mt 8,5-12). En niet omdat Hij ze buiten werpt, bij wijze van straf, maar omdat zij zichzelf buitensluiten door Hem niet herkend te hebben. De laatst aangekomenen, zoals de honderdman, kunnen herkennen wat de kinderen, tot wie Jezus’ boodschap het allereerst gericht is, niet herkennen.

Dit is het drama. Het is mogelijk dat wij, ‘de kinderen van het Rijk’, die toch, door deel te nemen aan het leven van de christelijke gemeenschap, met Hem gegeten en gedronken hebben, niet vatten wat er nu aan het gebeuren is, terwijl de laatst aangekomenen het wel vatten. Daarom verliezen we de nieuwigheid die Christus de geschiedenis binnenbrengt – niet in het verleden, maar nu –, die nieuwigheid die juist de laatst aangekomenen herkennen, terwijl wij maar aan het discussiëren zijn over ‘onze dingen’ en zo ten onder gaan aan de mentaliteit van iedereen, ten onder gaan aan de regels, aan de strategieën, zoals paus Johannes Paulus I zegt in die zin die don Giussani dikwijls aanhaalde: ‘Het ware drama van de Kerk die zich graag definieert als modern [dat wil zeggen van de christenen die uiteindelijk toegeven aan de mentaliteit van iedereen] is haar poging om de verbazing over Christus’ gebeurtenis te corrigeren met regels’ (Johannes Paulus I, in: *Humilitas*, nr. 3/2001, p. 10). Don Giussani becommentarieert: ‘Wanneer je je onttrekt aan de verbazing [wanneer we ons nergens meer over verbazen en niet herkennen wat er gebeurt terwijl het gebeurt, dus Christus’ gebeurtenis die jouw gezicht ‘ontsteekt’ en naar boven laat komen] [...], dan kun je niet vermijden dat je je – gesegmenteerde – leven onderwerpt aan de slavernij van regels’ (*In cammino. 1992-1998*, op. cit., p. 107-108).

Daarentegen is ‘de christelijke gebeurtenis [...] een ontmoeting met een menselijke werkelijkheid die de evidentie vervoert van een overeenstemming van het goddelijke – dat zich over ons leven gebogen heeft en het is binnengegaan – met wat wij zijn. Deze ontmoeting opent mijn ogen voor mezelf, wekt een openbaring van mezelf op, *bewijst overeenstemming* met wat ik ben: ze *laat me merken* wat ik ben, wat ik wil, omdat ze me laat begrijpen dat datgene waarvan zij de draagster is, juist datgene is wat ik wil [...]. Alsof ze zei: ‘Kijk [kijk!] naar wat je bent, en zeg me dan of ik niet met jou overeenstem: het is enkel omdat je jezelf niet kent dat je kunt geloven dat ik niet met je overeenstem en je de voorkeur kunt geven aan iets anders als de betekenis van jouw ik’ [dat wil zeggen Mij kunt verliezen]’ (*ibid.*, p. 111-112).

Giussani waarschuwt ons tenslotte voor het gevaar dat altijd voor ons op de loer ligt. Welk gevaar? Te denken dat je je autonoom ten opzichte van je vader kunt ontwikkelen. ‘Naarmate de tijd voortschrijdt, is er het gevaar dat [je je] ontwikkelt zoals de zoon zich ontwikkelt met betrekking tot zijn vader: dat hij zijn weg gaat ongeacht zijn vader’; en dan zijn ‘de kinderen [...] niet langer kinderen van hun vader; het zijn voor het moment leerlingen [kijk eens wat een volmaakte beschrijving: dikwijls zijn wij ‘voor het moment leerlingen’] om te kunnen handelen; maar wanneer ze kunnen handelen, doen ze dat namens zichzelf [wanneer we kunnen handelen, doen we dat namens onszelf, kunnen we het graag af zonder vader]. [...] Terwijl als iemand kind is, hij groeit en al het nieuwe toevoegt aan wat zijn vader zei’ (Aantekeningen uit de Voorzittersraad van CL, Milaan, 24 juli 1992, bewaard op het Algemeen secretariaat van CL, Milaan).

Dit is de uitdaging die we voor ons hebben aan het begin van dit jaar: zo gespannen te zijn dat we die aanwezigheid

kunnen onderscheppen die ons voortbrengt, die autoriteiten die het nihilisme overwinnen, een zo uitzonderlijke aanwezigheid dat ze ons laat vragen: 'Wie is hij toch?'

'God houdt van ons', zei paus Franciscus onlangs, 'en Hij is dichterbij ons gekomen dan wij ons konden voorstellen, Hij heeft ons vlees aangenomen om ons te redden. Deze boodschap is het hart van het geloof, ze moet aan al onze initiatieven voorafgaan en ze bezielen. Wij bestaan om deze nabijheid tastbaar te maken. Maar we kunnen Gods nabijheid niet meedelen zonder haar zelf te ervaren, zonder haar elke dag te ervaren...' (*Toespraak tot de Bisschoppen die deelnemen aan de Vormingscursus door de Congregatie voor de Bisschoppen en de Congregaties voor de Oosterse Kerken*, 12 september 2019). Enkel wanneer we kinderen worden, enkel wanneer we een vaderschap ervaren, kunnen we voor elkaar getuigen zijn en wie we onderweg ontmoeten deelgenoot maken van het antwoord op de betekenisleegte die vandaag overheerst.